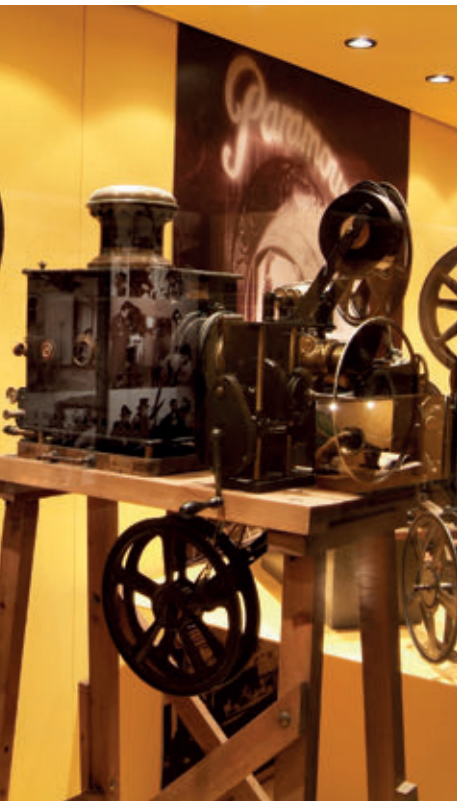


De la incorporació a l'exposició

Les peces dels museus

En visitar una exposició temporal o la col·lecció d'un museu prestem tota la nostra atenció a les peces que s'hi exhibeixen, però restem aliens al trajecte que aquestes han seguit fins a presentar-se acuradament davant nostre. Des del moment de la seva incorporació a la col·lecció d'un museu la peça segueix un curs rigorós; resseguir-lo és recórrer les diferents tasques que els professionals dels museus duen a terme per salvaguardar i donar a conèixer el patrimoni historicocultural que custodien.

CRISTINA JUTGE > TEXT



MUSEU DEL CINEMA

>> *Vitrina de l'exposició permanent del Museu del Cinema (Girona).*

Tal com explica l'ICOM (Consell Internacional de Museus), la definició de *museu* ha anat evolucionant al llarg del temps en funció dels canvis de la societat. Des de la seva creació el 1946, aquest organisme ha anat actualitzant la definició per tal que es correspongui amb la realitat de la comunitat museística mundial. Avui, d'acord amb els estatuts de l'ICOM adoptats per la 22a Assemblea General a Viena (Àustria) el 24 d'agost de 2007: «Un museu és una institució permanent, sense ànim de lucre, al servei de la societat i oberta al públic, que adquireix, conserva, estudia, exposa i difon el patrimoni material i immaterial de la humanitat i el seu entorn amb fins d'estudi, educació i lleure».

Les comarques de Girona apleguen museus de tipologia molt variada: d'art, d'història, d'arqueologia, d'etnologia, i també museus interdisciplinaris o museus especialitzats (cinema, joguines, pesca, suro, terracota...), tots amb singularitats que els fan únics i, alhora, amb punts co-

muns que els agermanen. A grans trets, podem dir que els museus de les comarques gironines són de mida relativament petita, amb dotacions pressupostàries modestes i equips tècnics molt reduïts, condicions que, en molts casos, es revelen com a insuficients per dur a terme de manera plenament satisfactòria algunes de les tasques que els hi són pròpies.

És fonamental dotar els museus d'una infraestructura de mitjans materials i humans que garanteixi l'eficiència de les tasques que cal dur a terme, des de la primera anàlisi de les peces fins a l'aprofundiment en les seves característiques formals, tècniques i socioculturals. De fet, episodis recents com la confirmació que les taules renaixentistes del pintor Pere Mates del Museu d'Art de Girona —adquirides per la Generalitat l'any 2010 a la sala Balclis de Barcelona— no són de l'època, ratifiquen la conveniència de l'actuació de conservadors i restauradors de manera prèvia a l'adquisició de les peces, identificant, autenticant i assessorant.

Podem dir que els museus de les nostres comarques són de mida petita, amb dotacions pressupostàries modestes i equips tècnics molt reduïts



EL TERRACOTTA MUSEU DE LA BISBAL D'EMPORDÀ

Forma d'ingrés de les peces al museu

Si ens proposem analitzar el recorregut de les peces dins d'un museu, el primer dels estadis ja revela una particularitat significativa: la majoria de museus de les nostres comarques no disposa de partida pressupostària fixa per a l'adquisició de noves peces. La compra esdevé, doncs, una forma gairebé excepcional d'ingrés de nous objectes al fons dels museus, i ha de respondre a una necessitat o mancança molt concreta i justificada, com ara omplir un buit temàtic o cronològic destacat. En comptades ocasions es pot arribar a adquirir algun objecte en el context d'exposicions temporals de producció pròpia i, en aquests casos, el cost s'assumeix dins de la partida pressupostària de la mostra.

Així, la donació per part de particulars o, en alguns casos, institucions, esdevé la forma més habitual d'incorporació de noves peces a les col·leccions. Tanmateix, per tal que una donació sigui acceptada, cal que els objectes puguin ser convenient-

ment contextualitzats en el discurs del museu i, en cas que aquest requisit no es compleixi, la donació sol desestimar-se, donat que la seva acceptació comporta costos de conservació, dedicació de l'equip tècnic i espai de magatzem.

D'altra banda, segons la tipologia del museu, l'entrada de noves peces pot deure's a troballes arqueològiques o patrimonials, o al dipòsit temporal o indefinit per part de particulars o institucions.

Documentació, registre, inventari i catalogació

Les tasques de registre, inventari i catalogació les han de dur a terme professionals que tinguin una especialització d'acord amb la tipologia de col·leccions que el museu custodia. A més, la nomenclatura emprada per a la documentació dels objectes cal que sigui estandarditzada a escala internacional, s'ha d'utilitzar una sistematització de vocabulari i tesaurus.

A grans trets podem dir que els processos de registre i inventari de béns culturals han

>> Visita guiada al Terracotta Museu de la Bisbal d'Empordà.

La compra esdevé, doncs, una forma gairebé excepcional d'ingrés de nous objectes al fons dels museus



MUSEU DEL CINEMA

>> *Catalogació de plaques de llanterna màgica al Museu del Cinema (Girona).*

de respondre a tres senzilles preguntes: «què tenim?», «on ho tenim?» i «com ho tenim?».

Tal com detalla el CIDOC (Comitè Internacional per a la Documentació, del Consell Internacional de Museus), tan bon punt una peça entra en un museu cal que s'inscrigui al Registre tot assignant-li un número i fent-ne constar la data d'ingrés. Aquest procés posa la base de l'inventari general i del catàleg que, alhora, permet poder-ne conèixer la ubicació i portar un control de l'entrada i la sortida de les peces del museu.

D'altra banda, l'inventari comprèn una relació completa dels fons del museu, i té com a finalitat identificar-ne les peces de manera detallada, atenent a la seva significació científica o artística, i poder-ne conèixer la ubicació. Així, cal que aplegui dades com: número d'inventari, nom o títol de la peça, breu descripció, forma, font (persona/institució), data d'ingrés, ubicació permanent o temporal i un camp de notes o d'observacions. Els museus amplien aquestes seccions segons les seves necessitats específiques afegint dades sobre: material, tècnica, mides, ubicació temporal, condició, referències culturals i/o històriques, referències d'història natural, excavació, producció (artista, data), preu, fotografia (número d'imatge), manipulació, conservació, etc.

Mentre que l'inventari aplega un nombre limitat de camps de dades, el catàleg té com a finalitat documentar i estudiar els fons del museu amb relació al seu marc artístic, històric, arqueològic, científic o tèc-

nic, i ha de contenir les dades sobre l'estat de conservació de les peces, tractaments, informació sobre la seva autoria, bibliografia i altres incidències anàlogues relatives a la peça, a banda de documentar-la fotogràficament. Podem dir, doncs, que la catalogació es fonamenta en un acurat procés de recerca i que, consegüentment, aquest comporta un procediment de documentació força més complex que el registre, motiu pel qual és bastant habitual trobar museus que són capaços de mantenir al dia l'inventari però que, en canvi, no ho són capaços de fer el mateix amb el catàleg.

Cal esmentar que, justament aquest darrer punt seria una de les mancances admeses per la majoria dels museus de les nostres contrades, que sovint veuen com els seus petits equips tècnics, amb nombroses atribucions dins el dia a dia del museu, es veuen abocats al permanent ajornament de l'estudi de les peces que integren la col·lecció.

En aquest context, cal destacar una de les iniciatives de catalogació més exhaustives portades a cap en l'àmbit de les nostres comarques: el catàleg raonat de pintures de Salvador Dalí que duen a terme els equips tècnics de la Fundació Gala-Salvador Dalí. Fruit d'una contínua investigació exhaustiva, el catàleg raonat té per objectiu determinar, d'una manera definitiva, quines obres pertanyen a la producció pictòrica de Dalí, un treball d'atribució que, de moment, no preveu una valoració estètica de les obres. El resultat d'aquesta recerca s'ha anat publicant per trams: el primer es va donar a conèixer l'any 2004 amb motiu de la celebració del centenari del naixement de l'artista, i el maig de 2014 es presentà el quart tram, que comprèn les pintures de Dalí fins al 1964; en els propers anys es continuarà analitzant l'obra de Dalí fins al 1983. Aquest tipus d'estudi detallat permet incorporar molta informació de valor al coneixement de cada pintura, i afegir a la informació bàsica altres dades d'interès com: localització, procedència, observacions aclaridores de la fitxa de l'obra, exposicions, bibliografia i copyright.

El programari de gestió museogràfica

Cal assenyalar que la progressiva informatització i digitalització dels fons dels museus ha suposat un avanç significatiu en les

Les tasques de catalogació les han de dur a terme professionals que tinguin una especialització d'acord amb la tipologia de col·leccions que el museu custodia

tasques de documentació. A partir de l'any 2006, sota el lideratge de la Direcció General del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura, la majoria de museus catalans adopta el MuseumPlus com a programari de gestió museogràfica de referència per a la documentació i la gestió de les col·leccions del patrimoni moble a Catalunya. Una eina amb voluntat de *gestió integral* per a la quasi totalitat de les funcions i tasques diàries d'una institució museística.

L'ús del programari suposa una sistematització de les dades, totes les peces de la col·lecció tenen la seva entrada corresponent i es vinculen amb una imatge de referència. L'objectiu és permetre una documentació de nivell bàsic (utilitzant només els camps més significatius) i alhora una documentació *especialitzada*, i que sigui cada museu el que decideixi si utilitza més o menys mòduls i, en conseqüència, que accedeixi en major o menor mesura a les possibilitats de gestió integral ofertes en funció dels recursos que hi pugui destinar.

La informatització de la documentació ha permès posar a disposició del públic mitjançant Internet informació sobre les col·leccions dels museus catalans, i això ha suposat no només un valor afegit per als usuaris i visitants dels museus, sinó també una eina molt útil per a l'intercanvi de dades entre institucions i entre investigadors.

Conservació, restauració i exposició

Si continuem resseguint el curs de les peces a l'interior d'un museu, arribem a un altre punt fonamental: el de l'aplicació de mesures de conservació per evitar-ne i minimitzar-ne el deteriorament. Temperatures variables, excés o manca d'humitat, il·luminacions inadequades, insectes... són agents que poden afectar sobre manera les peces. El museu les ha de preservar davant d'aquests riscos amb un conjunt de tècniques que anomenem *de conservació preventiva*. Així, l'ingrés d'una nova peça a la col·lecció del museu hauria de suposar el seu pas per les mans expertes del personal de restauració per tal que n'elabori un informe inicial de conservació i decideixi si l'objecte en qüestió es troba en condicions òptimes per ser exposat. Sovint caldrà aplicar el que s'anomena *conservació curativa*, que comporta tasques com el canvi de pas-



partús àcids, el canvi de marcs, la incorporació de claus de seguretat...

És recomanable manipular les peces patrimonials el mínim imprescindible i s'ha de valorar l'aplicació de les actuacions de restauració quan calgui mantenir la integritat estètica, estructural o d'estabilització de les peces.

Arribats a aquest punt, podem dir que la peça es troba en situació de ser exposada, ja sigui a la col·lecció permanent o formant part d'una exposició temporal. En aquest sentit, cal tenir en compte que la presentació dels objectes pot variar atenent a la seva naturalesa i a la tipologia de museu, i el discurs i la museografia aplicada han de respondre al tipus de col·lecció custodiada.

Quan una peça es presenta al davant del visitant, conclou el que en certa manera seria el seu periple, però el museu enceta una altra cursa de fons: la de difondre'n el coneixement.

Cristina Jutge és museòloga i gestora cultural.

>> Exposició permanent del Museu de la Pesca de Palamós.

Quan una peça es presenta al davant del visitant, conclou el seu periple, però el museu enceta una altra cursa de fons: la de difondre'n el coneixement